

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 447 с.
2. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М.: ЛКИ, 2010. – 264 с.
3. Конецкая В. П. Социология коммуникации / В. П. Конецкая. – М.: МУБУ, 1997. – 304 с.
4. Ларина Т. В. Категория вежливости в английской и русской коммуникативных культурах / Т. В. Ларина. – М.: РУДН, 2004. – 345 с.
5. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
6. Fowles J. A Maggot / J. Fowles. – London: Random House, 1996. – 464 p.
7. Fowles J. The Collector / J. Fowles. – London: Pan Books Ltd, Cavaye Place, 1986. – 383 p.
8. Fowles J. The French Lieutenant's Woman / J. Fowles. – London: Random House, 2004. – 470 p.
9. Wierzbicka A. Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human interaction / A. Wierzbicka. – Berlin / NY: Walter de Gruyter, 2003. – 502 p.

REFERENCES

1. Karasik, V. I. (2002). Yazykovoj krug: lichnost, kontsepty, diskurs. [The language scope: personality, concepts, discourse]. Volgograd: Peremyena.
2. Karaulov Yu. N. (2010). Russkij yazyk I yazykovaya lichnost. [The Russian language and linguistic personality]. Moscow: LKY.
3. Konetskaya V. P. (1997). Sotsiologiya kommunikatsii [Sociology of communication]. Moscow: MUBU.
4. Larina T. V. (2004). Kategoriya veshlivosti v anglijskoj I russkoj kommunikativnykh kulturakh. [Politeness category in English and Russian communicative cultures]. Moscow: RUDN.
5. Brown P., Levinson S. (1987). Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Fowles J. (1996). A Maggot. London: Random House.
7. Fowles J. (1986). The Collector. London: Pan Books Ltd, Cavaye Place.
8. Fowles J. (2004). The French Lieutenant's Woman. London: Random House.
9. Wierzbicka A. (2003). Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction. Berlin / NY: Walter de Gruyter.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Марія Матковська – доцент кафедри англійської мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: історична прагматика, етнолінгвістика, лінгвокультурологія.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Mariya Matkovska – Associate Professor of the English language department, Kamyanets-Podilskiy Ivan Ohiyenko National University.

Scientific interests: historical pragmatics, ethnolinguistics, linguistic culturology.

УДК 811. 111 – 811.161

АВТОРСЬКА МОВЛЕННЄВА ОСОБИСТІТЬ У ТЕКСТОВИХ СМИСЛАХ: ПЕРЕТИН ПАРАДИГМ

Тетяна МИРОНОВА (Дніпро, Україна)

e-mail: tmkaffl@gmail.com

МИРОНОВА Тетяна. АВТОРСЬКА МОВЛЕННЄВА ОСОБИСТІТЬ У ТЕКСТОВИХ СМИСЛАХ: ПЕРЕТИН ПАРАДИГМ

Задля дослідження смислових аспектів англомовних текстів пропонується обміркувати важливий концептуальний вибір: парадигма англомовної мовленнєвої особистості (яка вельми проблематична для української філології) чи усталена російськомовна парадигма виноградівського «образу автора» та караулівської «мовної особистості». Такий вибір несе цивілізаційний характер. Українські текстотворчі терени відмічені знаною присутністю, що здавна їх поєднала із основами західної культури. Г. Сковорода – перший та останній український антропоцентрист, який зладнав античність та християнство у ставленні до особистості людини, показуючи цінність текстових смислів, виражених у людській душі.

Ключові слова: англомовна мовленнєва/текстотворча особистість, парадигма поваги до авторської особистості, національно-культурний світогляд, англомовне очікування автора-порядної особистості, хибні текстові дослідження за російськомовною парадигмою.

MYRONOVA Tetyana. AUTHOR'S PERSONALITY AS BEING REFLECTED IN THE TEXT SEMANTICS: THE CLASH OF PARADIGMS

With regard the communicative research of English texts arises the problem of appropriate cultural paradigm that is respectful of the author's personality as being reflected in the text semantics. The corresponding research within Ukrainian philology confronts the theoretical problems: the lasting predominance of the paradigms from the former Russian speaking ideological theoreticians. They have long promoted the treatment of the text meaning away from its personal nature but in favor of dependency from ideology. The article gives the evidence from the leading antiquity scholar O.F. Losiev (1893-1988), when in the last years of his life he uncharacteristically for his time revealed his high regard of the Ukrainian author and thinker G. Skovoroda because of his unique ability to unite in himself antiquity and Christian respect of personality. Furthermore, this «skovorodian phenomenon» proved to be unique because the interest in «personality» dramatically and for long declined in the cultural life of the former Russian empire with the following complete soviet

obliteration of «individualism». For the text research «skovorodian phenomenon» has great importance for it shows how anthropocentric mentality and respect of personality influence the regard of the text meaningfulness on the part of its author. In this dimension, G. Skovoroda – the author himself – explains his deeply personal communication with the book, the sheer pleasure of such communication and how actually anthropocentricity is felt by an individual in his interaction with the text meaning. Thus, the shift of the text-research concept is essential, furthermore there is old factual evidence that a different but culturally appropriate treatment of the text is possible, as much as the respect of personality and the regard of the text meaning as the reflection of individual spirituality.

Keywords: creative writing texts in English, research into author's individual semantics, cultural dimensions, communicative expectations of the writer's high personal morality, culturally problematic text research by the Russian totalitarian paradigm.

Постановка проблеми. Визнання індивідуальних текстових смислів, а ширше, поцінювання особистості текстотворця в його рядках та крізь твори є напевно найдраматичнішою науковою проблемою на українських теренах. Відповідна парадигма досі залишається неопрацьованою належним чином.

Актуальність. Інтерес до авторської семантики (розпізнаваний за іншої термінології) був притаманний найяскравішим мислителям (Г.Сковороді, О.А.Потебні, ранньому домарксистському Л.С.Виготському – чи відчайдушному Виготському останнього року життя, який пережив сумнів, що спроектувати за гуманістичним зразком та за даними західної психології бадьорого та красивого будівника комунізму йому не вдасться – крім того, С.Єфремову, В.Підмогильному – це не повна низка авторів, мислителів та вчених, що різною мірою мученицьки сповідували «особистість») та авторам саме на історичній території нашої країни на відміну від тих імперських просторів, які розверзлися у певний історичний час.

Аналіз попередніх відомостей. Україна рано встигла отримати сильне та дієве «щеплення античністю». Принаймні «перший та найпотужніший радянський античник» визнає у 1985 р.: «... *Античність у російській літературі ... (нове опрацювання сюжетів дюжиною осіб – Т.Ю.) ... існувала завжди. Я не говорю про раніший період, коли латина процвітала на південному заході Росії, там справжній вплив відчувався...*» [1, с. 65-66]. До цього можемо додати такі факти, що античність, коли студіювалася через вільне – як у носія мови – читання цілісних текстів, приносила у нове тисячоліття те, що увійшло в основу західної культури – повагу до особистості людини. Такий шлях пройшла англійська культура текстотворення, яка досі поважає латину як виховательку англійської мови, а античних авторів як історичних вихователів англійського пера [2, с. 160]. «**Латина поставала вихователькою англійської**, спокушаючи людей значних здібностей відмовлятися від слова їхньої рідної землі заради себе» [5, т. 9, с. 627].

Із такого «виховання» англійського текстотворення поступово упродовж більш, ніж п'яти століть, національно-культурно усвідомлювалася низка понять, які можна узагальнити фразою про автора-текстотворця-джентльмена, як про «порядну людину, що вміло висловлюється».

Отож, коли українськими дослідниками студіюються смисли англійських текстів, що виростили зі своєї культури, то відкривається драматична невідповідність парадигм: за цим стоїть, із англійського боку велика багатовікова шана до автора тексту, та, з іншого боку, традиційне, так само вікове, тоталітарне російськомовне теоретизування зневаги до текстотворця/смыслотворця. Також стає помітним намагання та невміння поважати автора не хвалебними словами, а через пріоритети в аналізі текстових смислів.

Мета публікації. Повертаючись до цивілізаційних концептуальних початків гуманістичної цінності «автор тексту», варто звернути увагу на майже останні слова наукової жертви сталінізму – московського знавця античності О.Ф.Лосєва (1893-1988), уродженця донецького регіону, який ніяк не реагуючи на українськість свого походження, був чутливий до небезпечної у його час філософії особистості (втім незіставної із англійським її змістом). Його свідчення час від часу відчайдушного проривалися крізь заслони академічного переляку, який охопив свідомості виживших у засланнях та на будівництві Біломорканалу професорів. У 92 роки О.Ф.Лосєв (1893-1988) вже втомився боятися та філософськи хитрити із радянською наукою та поспішив перед смертю сказати те, про що знав ще до радянської влади. І сказав він, зокрема, про Г.С.Сковороду знані речі: «*Сократ на російському просторі*» [2, с. 78].

Г.С.Сковорода виявився першим та останнім, хто показав себе суто оригінальним мислителем із антично-християнським підґрунтям, для якого точка відліку пролягала від

самої людини. Античний платонізм Г. Сковороди *«синтезується із конкретним індивідуалізмом Біблії, в якій людська особистість посідає первинне місце»* [3, с. 253]. Він був перший та останній, відомий О.Ф. Лосєву, за словами цього старого професора, *«руський антропоцентрист»* та *«філософ, питомий на своїй землі»*: всі інші були *«завезеними чужинцями»* та *«вивченими бездумно поверхнево»*: *«Енергійні реформи Петра Великого... перервали органічний розвиток старої московської релігії та життя. З цього моменту росіяни сприймають та поверхнево засвоюють лише чуже»* [2, с. 85-86]. (При цьому ми не згадуємо слов'янофілів та релігійних містиків із лосєвського аналізу останку російської імперії, бо вони мало дотичні до реальності англомовних текстів).

Виклад основної частини. О.Ф. Лосєв наводить рядки із писань Г. Сковороди, або цитує видання про славетного українця пера іншого імперського дослідника 1912 р. – В.Ф. Ерна, близької для О.Ф. Лосєва людини, який рано помер ще до червоних катаклізмів [3, с. 23]. У перегукуванні дуєту цих двох старих авторів можна знайти багато цікавого про російський імперський менталітет у порівнянні із європейським, при чому останньому не було ніякої справи до першого. Проте російськомовний – у добу після унікального антично-гуманного Сковороди – ревно самоутверджувався, доводячи свої переваги європейцям, по суті не знаючи останніх, попри декількох німецьких та французьких авторів у їхніх переказах один одного.

Ми це згадуємо у тому сенсі, що зазначені професори початку минулого століття засвідчили, що росіяни не прославилися жодним вагомим філософським твором, але, що важливо для сучасного текстового дослідника, функцію філософствування перетягла на себе російськомовна література, поступаючись іншими питомими для світової культури якими. Для нашого дослідження це концептуально суттєво із того боку, що в теперішній час усілякі спроби у напрямку «авторської мовленнєвої особистості» стикаються із парадигмальною безвихіддю російських тлумачень, що міцно обвивають корінням дуже стару ментальність із виспівуванням свого «унікального містичного» «духовного багатства» на протигагу всім іншим текстотворцям (яких рідко, якщо взагалі, спонтанно легко читали в оригіналі).

Можна визначити як «філологічний діагноз»: досліджувати авторську семантику англомовних текстів, що виростили зі своєї культури, за наукою захоплених вождами професорів-русистів – В.В. Виноградова про «образ автора» чи за наукою про «мовну (російськомовну) особистість» Ю.Н. Караулова – є неможливим. А щойно сучасні вітчизняні дослідники звертаються до текстових смислів у творах якими завгодно мовами, то, виявляється, їм більше немає кого цитувати та із ким звіряти свої наукові кроки (нове російськомовне покоління нічого нового не запропонувало, переказуючи на всякий лад своїх корифеїв).

Постать Г. Сковороди стає особливо цікавою у ракурсі «мовленнєвої/текстотворчої особистості», бо вочевидь відкривається недаремність відповідних текстових досліджень. Авжеж цей мудрець, за сучасною термінологією, антропоцентрично обмірковував семантику текстотворення, а також усвідомлював, що «мовленнєва/текстотворча особистість» розкривається у текстах плінно, динамічно від початку та до останньої крапки, та що в кожному новому тексті починається «нове життя» того самого текстотворця. Так само цінним, сковородинським, є те, що філософ та автор із такою гарною освітою, як у нього, а надто самоосвітою, не соромився у мудрих думках згадувати, що людина-автор є ще й живе єство зі своїм тілом, яке здатне промовляти до розуму свого особливого змісту (чим не З. Фрейд?).

Найціннішим для сучасного визначення авторської смислової текстової присутності є пристрасне ставлення Г. Сковороди до книги: це – спілкування (текстова комунікативність), це – прикипання душею до твору (складання цілісного смислового образу), це – любов до такого смислового спілкування із тим, хто виклав свої думки рядками тексту (емпатія).

А головне, як вінець всьому, Г. Сковорода сповідував, по суті, античний ідеал «порядної людини, що вміло висловлюється». Цей автор – сам чистий та цнотний – таке саме визнав у царині смисло/текстотворення: він *«закоханий»* у велику книгу, ім'я якої – Біблія. Авжеж чистішого та поряднішого смислового світу навколо себе він не міг знайти,

хіба що ще «божі речі» – красномовна для всієї душевної гами «сопілка» й лагідна слухачка «вівця».

За Г. Сковородою, антропоцентричність мислення полягає у особливому самовідчутті: *«Остаточний критерій для пізнання життя людина має знайти у своєму серці»* [2, с. 79]. *«Для Сковороди важлива практична мораль, ... щастя вірності своїй природі, творіння, самовдосконалення, самовизначення та чуттєвість до свого внутрішнього духу із щастям пережити власне «Я»* [1, с. 82-83].

За сквородинськими антропологічними критеріями вищої істини, «автор/смыслотворець/філософ/мудрець» має душу, або ж «серце», що насправді є «безмежністю власних думок», там живе «сама правда, сама суть», «зернятко людини»: це та сила, що складає кожне окреме життя та усяке живе єство, без неї – немає життя, без неї – смерть. *«Втрата людиною себе самої є катастрофою»*, порівняно із якою «нічого не значать Копернікові світи» [1, с. 79-80].

Ще одна провідна думка системи Г. Сковороди також стосується індивідуального «тексто/смыслотворення»: текстові змісти є прихистком образів, через них автор спілкується зі своїм співрозмовником: *«Це дуже важлива риса та одна із оригінальніших особливостей його філософії, що виникла за 100 років до сучасного художньо-філософського символізму ... Лише образами, за Сковородою, можна дістатися справжнього пізнання»* [1, с. 79-80].

Найглибше текст відбивається у внутрішньому світові співрозмовника через текстові образи. Г. Сковорода відчував, що коли таке трапляється – спілкування відбулось, люди отримують винагороду: вони переживають задоволення від порозуміння. Звідси сквородинське «закохування у Біблію». В цьому особливому відчутті полягає для нього «Божа істина». Спілкування має бути «баченням» живостворених «картин», а не бездумним повторюванням слів, інакше такі текстові образи «затираються», та їхня «божественна сила зникає». А людина стикається із суттєвою різницею для свого внутрішнього світу: живопрочитаний текст – не те саме, що бездумно вивчений; гаряче промовлена молитва – не є тим самим, що автоматично прочитана.

Про подібний руйнівний для текстових смислів момент у російському світогляді О.Ф. Лосев стверджує, що *«Первинно символ займав у релігії важливе місце, але із часом люди втратили приховану сутність символу, тримаючись за його зовнішній нестійкий вид. Сковорода засуджує старе грішне земне око, якому є чужими символи, за якими таке заяложено око не бачить істини»* [1, с. 79-80].

Г. Сковорода говорить про «образ», а ті, хто його аналізують, – про «символ» Загалом, символ у текстотворенні визначається як *«a communication element intended to simply represent or stand for a complex of person, object, group, or idea. Symbols may be presented graphically, as in the cross for Christianity... or in the human figures / комунікативний елемент, призначений представляти особу, річ, групу чи думку. Символи можуть бути графічними, як хрест у релігії, ... чи людськими фігурами»* [6, с. 1].

При цьому маємо зауважити, що лосєвський «символ» – за зверхнім, всезнайським, філософським поглядом (від 1918 р.) відрізняється від того, що антропоцентрично відчував Сковорода як текстовий «образ». Ця різниця висвітлює власне сквородинський відлік «від людини», отож, спілкувальний партнер, приймаючи від автора у свій внутрішній світ текстові смисли, переймає його «образи». А «символ» у використанні О.Ф. Лосєва може значити ті самі «образи», але вже відчужено йменовані із іншого – зовнішнього аналітичного боку, неначе вони оболонки чи огортки.

За свідченням О.Ф. Лосєва, український мудрець говорить про Біблію, але сквородинське ставлення до текстових смислів стосується проникнення у семантику якого завгодно тексту гуманістичного змісту. Біблія вчить символічному та антропологічному самопізнанню. Передусім – у людини два серця, смертне та вічне, нечисте та чисте. Людина, яка заглиблюється у подвійність своєї природи, намагається зрозуміти ідею Бога та також, цього не в змозі уникнути, стикається зі всією силою божого Еросу.

Г. Сковорода обмірковує Біблію як зосередження образів. *«Біблія для Сковороди – об'єкт його любові, навіть милування. Він ухилився земних жінок та відходив геть від земних і тілесних радощів, щоб повністю зануритися у самотність. Він насолоджувався*

високою смисловою любов'ю, «пригорнений божою дочкою, найчарівнішою та найчистішою зі всіх чистих Божових дочок», тобто Біблією. Там він відчув три світи. Один величезний, безкінечний – макрокосм. Другий маленький, людський – мікрокосм. А третій, символічний – Біблія. Символи Біблії «відкривають у нашому згрубілому практичному розумі другий, витончений, споглядальний, окрилений та освітлений чистим оком голубки. Отож, Біблія вічнозелене плодоносне дерево. Та плоди цього дерева – тасмиче утворюють символічні видовища» [3, с. 245-246].

Висновки. Дослідження різних смислових аспектів англомовних текстів передбачає національно-культурну коректність трактування «мовленнєвої/текстотворчої особистості». Особливу обережність вимагають звичні упродовж десятиліть так звані «великі досягнення радянської філології» через те, що остання відкидала наріжний камінь англомовного текстотворення – визнання індивідуальних авторських смислів як цінності та як осередку складання смислового набутку у новоствореному тексті. Запропонована стаття є одною із низки взаємопов'язаних, отож у наступній публікації поточного року ми спробуємо показати авторську особистість у англомовному тексті [4], проаналізовану за різними парадигмами: так порівняно відкривається найбільший пояснювальний потенціал ставлення до текстових смислів в англомовній культурі текстотворення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Лосев А.Ф. Русская философия / Алексей Федорович Лосев. // Страсть к диалектике : Литературные размышления философа – М.: Советский писатель, 1990. – 320 с.
2. Миронова Т.Ю. Комунікативна перспектива англомовного авторського тексту / Т.Ю.Миронова – Д.: ДДФА – Вид-во ДДФА – «Свидлер А.Л.», 2015. – 1056 с.
3. Эрн В. Г.С. Скворода / В.Ф. Эрн. – М., 1912. – 255 с.
4. Morton H.V. H.V.Morton's London / H.V. Morton. – London: Methuen & Co.LTD, 1940. – 436 p.
5. Elton Oliver. Elizabethan Times / Oliver Elton, M.A., professor of English Literature of Liverpool // English literature. The Encyclopedia Britannica. A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information / 11th edition in 29 volumes. Vol. IX. – New York: Encyclopedia Britannica, Inc., 1910-1911. – vol. 9. – 960 p. – PP. 616-628.
6. Symbolist movement 1890-1900s: artists express individual emotional experience through the subtle and suggestive use of highly symbolized language // Encyclopedia Britannica. Encyclopedia Britannica Ultimate Reference Suite. Chicago: Encyclopedia Britannica, 2010. – 6 p.

REFERENCES

1. Locev, A.F. (1990) Russkaya Filosofia [Russian Philosophy] // Strast k dialectike. Moskva: Sovetskiy pisatel.
2. Myronova, T.Y. (2015) Komunikativna perspektiva anglomovnogo avtorskogo teksta [The Communicative Perspective of Creative Writing Text]. Dnipro: vydavnytstvo DDFa- Svidler A.L.
3. Ern, V. G. (1912) S. Skovoroda [G. S. Skovoroda]. Moskva.
4. Morton, H.V. (1940) H.V.Morton's London / H.V. Morton. – London: Methuen & Co.LTD.
5. Elton, Oliver. (1910-1911) Elizabethan Times / Oliver Elton, M.A., professor of English Literature of Liverpool, author of 'The Augustan Ages' etc // English literature. The Encyclopedia Britannica. A Dictionary of Arts, Sciences, Literature and General Information / 11th edition in 29 volumes. Vol. IX. – New York: Encyclopedia Britannica, Inc. – vol. 9. – 960 p. – PP. 616-628.
6. Symbolist movement 1890-1900s (2010): artists express individual emotional experience through the subtle and suggestive use of highly symbolized language // Encyclopedia Britannica. Encyclopedia Britannica Ultimate Reference Suite. Chicago: Encyclopedia Britannica, – 6 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Миронова – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та іноземних мов Дніпровського університету внутрішніх справ (Поліцейська Академія м. Дніпро).

Наукові інтереси: дослідження комунікативних властивостей англомовного авторського тексту; проблем мовленнєвої особистості англомовного текстотворця.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tetyana Myronova – candidat of science in teaching foreign languages, head lecturer (dotsent) of Dniprovsk University of Internal Affairs (The Police Academy).

Scientific interests: research into communicative properties of creative-writing texts in English; the personality of the English speaking writer in his texts semantics.